अस्वीकरण

नेपालीमा अनुवाद गरिएको मामिलाको निर्णय पक्षकारले आफ्नो भाषामा बुझ्नु को लागि मात्र हो। सबै व्यावहारिक र आधिकारिक उद्देश्यका लागि, फैसलाको अंग्रेजी संस्करण नै प्रामाणिक हुनेछ र कार्यान्वयनको उद्देश्यका लागि पनि अंग्रेजी भाषा मै जारी भएको फैसला मान्य हुनेछ।

[२०२३] ३एस.सी.आर.३८३

हरियाणा राज्य औद्योगिक र पूर्वाधार
विकास निगम लिमिटेड (एचएसआईआईडीसी) र अन्य

विरुद्ध

मेसर्स हनीवेल इन्टरनेशनल (इण्डिया) प्राइवेट लिमिटेड

(देवानी अपील नं. २०५२ को २०२३
अप्रिल ११, २०२३

[एम. आर. शाह र सी. टी. रविकुमार, जे.जे.]
==========

जग्गा अधिग्रहण, पुनर्वास र पुनर्स्थापना सम्बन्धी एकीकृत कानून, २०१३ – दफा २४(२) –

पहिलो प्रकारका मुद्दाहरूमा, २०१३ को ऐन लागू हुनुभन्दा धेरै अगाडिदेखि नै १८९४ को ऐनअन्तर्गत अधिग्रहण कार्यवाहीहरूको चुनौती दिइएको थियो – दफा २४(२), २०१३ ऐनअन्तर्गत अधिग्रहणको अन्त्यको मानिने राहतको लागि संशोधन निवेदनहरू दायर गरिएका थिए – तर, उच्च अदालतले मुख्य रिट निवेदनहरूमा विचार नगरी उक्त निवेदनहरूलाई स्वीकृत गर्‌यो – दोस्रो प्रकारका मुद्दाहरूमा, शुद्ध रूपमा दफा २४(२), २०१३ ऐनअन्तर्गत मात्र राहत माग गरिएको थियो – उच्च अदालतले उक्त रिट निवेदनहरू स्वीकृत गर्‌यो र सम्बन्धित जग्गाको अधिग्रहण दफा २४(२), २०१३ ऐनअन्तर्गत अन्त्य भएको घोषणा गर्‌यो – पुनरावेदनमा निर्णय: पहिलो प्रकारका मुद्दाहरूमा, सम्बन्धित जग्गाको अधिग्रहण दफा २४(२), २०१३ ऐनअन्तर्गत अन्त्य भएको घोषणा गर्ने उच्च अदालतको आदेशलाई बदर गरियो – तर, दफा २४(२), २०१३ ऐनको लागू हुने मुद्दाबाहेक अन्य कुराहरूमा उच्च अदालतलाई कानुनअनुसार र मुख्य रिट निवेदनहरूको गुणको आधारमा निर्णय गर्न विषय पुनर्विचारार्थ फिर्ता पठाइयो – दोस्रो प्रकारका मुद्दाहरूमा, उच्च अदालतको आदेश बदर गरिन्छ – ती मुद्दाहरूमा अधिग्रहण अन्त्य भएको मानिने छैन – जग्गा अधिग्रहण ऐन, १८९४।

इन्दौर विकास प्राधिकरण विरुद्ध मनोहरलाल र अन्य

(२०२०) ८ एससीसी १२९ : [२०२०] ३ एससीआर १ – निदेशित।
==========

पुणे नगर निगम र अन्य विरुद्ध हरकचन्द

मिसिरीमल सोलंकी र अन्य, (२०१४) ३ एससीसी १८३ : [२०१४]

१ एससीआर ७८३ – सन्दर्भित।
==========

मामिला क्रम संदर्भ:

[२०१४] १ एससीआर ७८३ सन्दर्भित अनुच्छेद ३

==========

[२०२०] ३ एससीआर १ निदेशित अनुच्छेद ५

देवानी अपील क्षेत्राधिकार: देवानी अपील नं. २०५२ को २०२३।

पंजाब र हरियाणा उच्च न्यायालय, चण्डीगढबाट मिति ०७.११.२०१६ को निर्णय र आदेशको विरुद्ध सिडब्ल्यूपी नं. ४०१५ को २००६।

सहित

देवानी अपील नं. २१२६, २१०८, २१११, २०९७, २१३५-२१३६, २१४२, २१३९,

२१४०, २१४४, २१४६, २१४५, २१५२, २१२९, २१२८, २१३०, २१३१, २१५३, २१२७, २१५५,

२१५६, २१५४, २१५१, २१३३, २१३४, २१३२, २०६२, २०६३, २०७१, २०८४, २०८५, २०८६,

२०९०, २०८८, २०९८-२१०५, २१३७, २१५०, २१३८, २१४३, २१११९, २१४८, २१४७, २११८,

२१४१, २१२४, २१२२, २१११४-२१११७, २१११३, २१२३, २१२१, २१२५, २१५७, २०५६, २०५९,

२०५८, २०६८, २०७३, २०७८, २०७९, २०६५, २०६७, २०७२, २०७७, २०८२, २०५३, २०५५,

२०६४, २०७०, २०५७, २०८३, २१०६, २०९४, २०९५, २०८९, २०९२, २०९३, २०८७, २०९१,

२१०९, २१११०, २१११२, २११२०, २१४९, २०५४, २०६०, २०७४, २०६१, २०८०, २०८१, २०६६,

२०७५, २०७६, २०९६, २०६९ र २१०७ को २०२३।

अलोक संगवान, वरिष्ठ अतिरिक्त महान्यायाधिवक्ता, बी.के. सतिजा, अतिरिक्त महान्यायाधिवक्ता, डा. मोनिका गुसैन, गुरमित सिंह मक्कर, निखिल गोयल, श्रीकान्त नीलप्पा तेर्दाल, कानू अग्रवाल, वरुण चुघ, भुवन कपूर, डा. एन. विशाखामूर्ति, विश्व

पालसिंह,बी.के.सतिजा,सुमितशर्मा,संजयकुमारविशेन,श्रीमतीमोनिका गुसैन,समरविजयसिंह,सुमितकुमारशर्मा,केशवमित्तल,श्रीमतीअमृतावर्मा ,रजतसंगवान,श्रीमतीसबरनीसोम,अधिवक्ताहरू अपीलकर्ताहरू का लागि।

यी नामहरू पनि प्रत्यर्थीहरूका अधिवक्ताहरू हुन्:

जयन्त के. सुद, महान्यायाधिवक्ता, गोपाल जैन, आशीष चोप्रा, महावीर सिंह, विवेक सिबल, पुनीत बाली, मनोज स्वरुप, कविन गुलाटी, ध्रुव मेहता, नरेन्द्र सिंह हुड्डा, आर. बसन्त, वरिष्ठ अधिवक्ताहरू, मिथिलेश कुमार सिंह, श्रीमती मञ्जु सिंह, तरुण वर्मा, मेसर्स खैतान एण्ड कं, अमर दवे, अजय भार्गव, श्रीमती वानिता भार्गव, श्रीमती अभिसार बैरागी, श्रीमती

त्रिशला त्रिवेदी, मिलिन्द शर्मा, सुश्री नताशा स्याल, अविश भाटी, सुश्री पल्लवी मल्होत्रा, राज कमल, अभिमन्यु तेवारी, सुश्री एलिजा बार, तुषार बठीजा, सिद्धान्त सरोहा, निकेतौ रियो, कुन्दन कुमार लाल, ए. एन. अरोरा, अशोक कुमार सिंह, शांतनु सिंह, सुश्री प्रग्या सिंह, अक्षय सिंह, सनी सिंह, त्रिपुरारी राय, अभिषेक मिश्रा, रजत राना, सुश्री अंजु

ई कौशिक, सुश्री अरुणिमा द्विवेदी, सुश्री शोभा गुप्ता, सोमिरन शर्मा, सुश्री रूपा पठानिया, सुश्री नितिका शर्मा, नरेन्द्र कुमार वर्मा, जगजीत

सिंह छाबड़ा, सक्षम महेश्वरी, सुकान्त विक्रम, सुश्री अंकिता पात्रा, सुश्री अस्था शर्मा, श्रीसत्य मोहंती, संजीव कौशिक, सुश्री मंटिका हर्यानी, श्रेयस अवस्थी, हिमांशु चक्रवर्ती, सुश्री रिपुल स्वाति कुमारी, भानु मिश्रा, देव्व्रत सिंह, सुश्री मुस्कान सुराना, सुश्री।

एफ मनीषा अंबवानी, आदित्य सिंह, शुभम सिंह, राजीव दलाल, पंकज

मेसर्स हनीवेल इंटल. (इंडिया) प्रा. लिमिटेड।

यादव, वसीम, अरुण राठी, कमल किशोर, ऐश्वर्या वानी, सुश्री ऐश्वर्या वानी, सुश्री एन मैथ्यू, तुषार बक्शी, पवनश्री अग्रवाल, डॉ. एम.एस. वर्मा, महेन्द्र कुमार, रजनीश कुमार झा, विजय पाल, गगनदीप शर्मा, सुनकलान पोरवाल, वीरेन्द्र कुमार, दिनेश भाटी, सुश्री प्रीति सिंह, जसबीर सिंह मालिक, सुश्री उषा नंदिनी वी., सुश्री

अंजु। के. वार्के, राजीव सिंह, अशीम मेहरोत्रा, अरुण के. सिन्हा, राकेश सिंह, एस. डी. सिंह, सुश्री भारती त्यागी, सुश्री श्वेता सिन्हा, सुश्री श्वेता

सिंह, सुश्री मीनू सिंह, सिद्धार्थ सिंह, कार्तिकेय भार्गव, रणबीर

सिंह यादव, पूरन मल सैनी, पतिराज यादव, ऋतेश पाटिल, प्रतीक यादव, योगेश यादव, अभिषेक शर्मा, सुश्री निहारिका दुडेजा, जोस अब्राहम, राहुल गोयल, सुश्री अनु मोंगा, सुश्री पारुल परमार, सुश्री कृति, रामेश्वर प्रसाद गोयल, नन्द लाल सम्मी, निशान्त शर्मा, आदित्य सोनी, सुश्री
अध्वितीया, राकेश के. शर्मा, अंकित स्वरूप, नीलमणि पंत, मुकुल कुमार, सुश्री विधि गोयल, संजीव एलावडी, कृष्णदेव यादव, सुश्री बी. विजयलक्ष्मी मेनन, राजीव रंजन द्विवेदी, सचिन जैन, अजय कुमार अग्रवाल, वेद प्रकाश, मनोज कुमार झा, आशीष सिंह, विशाल, कपिल

चतुर्वेदी, अतुल शर्मा, अभिषेक अग्रवाल, धवेश पाहुजा, वैभव द्विवेदी मेसर्स ए.पी. एंड जे. चैम्बर्स के लिए, रविन्द्र बाना, सिद्धार्थ मित्तल,

क्षितिज चौहान, वैभव तोमर, सुश्री शिल्पा जी मित्तल, सुश्री पुष्पलता चौधरी, संचार आनंद, देवेन्द्र सिंह, अमन कुमार ठाकुर, करन ठाकुर, विजय कुमार सिंह, अजय नैन, समीर सिंह, आशीष शेरावत, अनमोल हरना, एम.एल. शर्मा, राजत शर्मा, श्रीमती मीनाक्षी शर्मा, सुशील के. शर्मा, सुरेन्द्र कुमार जैन, सुभाषिष भौमिक,

अंकित स्वरूप, सुश्री कृति डांग, वासुदेव सिंह, सोमवीर सिंह देसवाल, सुश्री अमृत कुमारी, एस.एस. अहलावत, कुलदीप सिंह भाकर, सतबीर पिल्लोनिया, दीवान सिंह चौहान, निश्चल कुमार नीरज, करण कपूर, मनिक कपूर, शुभम भल्ला, आभास क्षेत्रपाल, संजीव घई, सिद्धार्थ झा, सुश्री प्रियम्बिका एमके झा, मोहित कुमार गुप्ता, सुश्री मोहिरा, गगन गुप्ता, रजन कुमार चौरसिया, गौतम भारद्वाज, अरविन्द कुमार शर्मा, संदीप छाबड़ा, जिनेन्द्र जैन, सुश्री वंशजा शुक्ला, परमानन्द यादव, अभिषेक चटर्जी, करण एस. थुक्रल, बिलाल शेख एम/सँग कर्पोरेट लॉ ग्रुप, सेन्थिल जगदीसन, सजल जैन, सुश्री सोनाक्षी मल्होत्रा, यशपाल ढिंगरा, सुदर्शन रजन, सोनल जोशी,
महेश कुमार, सर्वम् रितम खरे, श्रीयश उदय लालित, अभिनव अग्रवाल, कृष्णगोपाल अभय, सुश्री रुंजुन गर्ग, ईशान जर्ज, मुकेश के. वर्मा, दविन्दर के. लुबाना, सुमित अंचल यादव नरेन्द्र सिंहका लागि, बिजेन्द्र एस. चौधरी, हितेश कुमार शर्मा, अखिलेश्वर झा, एस.के. राजोरा, सुश्री विजय लक्ष्मी, सुश्री काजल कुमारी,
अमित कुमार चावला, डा. विपिन गुप्ता, अधिवक्ताहरू प्रतिवादीका लागि।

अदालतको फैसला प्रस्तुत गरिएको थियो

एम. आर. शाह, जे.

==========

१. सि.डब्लू.पी. नं. ४०१५/२००६ र अन्य सम्बद्ध रिट निवेदनहरूमा उच्च अदालतद्वारा जारी गरिएको आक्षेपित संयुक्त फैसला र आदेशहरूबाट असन्तुष्ट भई, जसले भूमि अधिग्रहण, पुनर्वास र पुनर्स्थापना अधिकार, २०१३ (यसपछि 'ऐन २०१३' भनिने छ) को धारा २४(२) अन्तर्गत सम्बन्धित जग्गाको अधिग्रहण/अधिग्रहणका कार्यवाहीहरू समाप्त भएको घोषणा गरेको छ, हरियाणा राज्य औद्योगिक र पूर्वाधार विकास निगमित (छोटकरीमा 'एचएसआईआईडीसी') र हरियाणा राज्यले यस अदालतमा यी आपत्तिजनक पुनरावेदनहरू दर्ता गरेका छन्। केही पुनरावेदनहरूमा, उच्च अदालतद्वारा जारी गरिएको सम्बन्धित फैसला र आदेशको चुनौती अन्तर्गत ऐन, २०१३ को धारा २४ (२) अनुसार प्रश्नगत जग्गाहरूको अधिग्रहण समाप्त भएको घोषणा गरिएको छ।

२. शुरुवातमै, यो नोट गर्न आवश्यक छ कि वर्तमान समूहका पुनरावेदनहरूलाई दुई वर्गमा विभाजन गर्न सकिन्छ: (१) उच्च अदालतमा सम्बन्धित मूल रिट पेटिसनरहरू जस्तै सि.डब्लू.पी. नं. ४०१५/२००६ र अन्य सम्बन्धित रिट निवेदनहरूले भूमि

अधिग्रहण ऐन, १८९४ (छोटकरीमा 'ऐन, १८९४') अन्तर्गत अधिग्रहणका कार्यवाहीहरूलाई पनि विभिन्न आधारहरूमा चुनौती दिएका छन्, र (२) जुन रिट निवेदनहरू सिधै उद्देश्यका लागि दायर गरिएका थिए कि ऐन, २०१३ को धारा २४(२) अनुसार प्रश्नगत जग्गाहरूको अधिग्रहण समाप्त भइसकेको घोषणा गरिनेछ, जसमा ऐन, १८९४ अन्तर्गतको अधिग्रहणलाई चुनौती दिइएको थिएन।

देवानी अपील नं. २०५२/२०२३, २१०८/२०२३, २१११/२०२३, २०९७/२०२३, २१४४/२०२३, २१४६/२०२३, २१४५/२०२३, २१२९/२०२३, २१५३/२०२३, २०६२/२०२३,
२०६३/२०२३, २०७१/२०२३, २०८४/२०२३, २०८५/२०२३, २०८६/२०२३, २०९०/२०२३,
२०८८/२०२३, २१४८/२०२३, २१४७/२०२३, २०५६/२०२३, २०५९/२०२३, २०५८/२०२३,
२०६८/२०२३, २०७३/२०२३, २०७८/२०२३, २०७९/२०२३, २०६५/२०२३, २०६७/२०२३,
२०७२/२०२३, २०७७/२०२३, २०८२/२०२३, २०५३/२०२३, २०५५/२०२३, २०६४/२०२३,
२०७०/२०२३, २०५७/२०२३, २०८३/२०२३, २१०६/२०२३, २०९४/२०२३, २०९५/२०२३,
२०८९/२०२३, २०९२/२०२३, २०९३/२०२३, २०८७/२०२३, २०९१/२०२३, २१०९/२०२३,
२११०/२०२३, २०५४/२०२३, २०६०/२०२३, २०७४/२०२३, २०६१/२०२३, २०८०/२०२३,
२०८१/२०२३, २०६६/२०२३, २०७५/२०२३, २०७६/२०२३, २०९६/२०२३, २०६९/२०२३,
२१०७/२०२३, २१२६/२०२३, २१४०/२०२३, २१५२/२०२३, २१३०/२०२३, २१३१/२०२३,
२१३३/२०२३, २१३४/२०२३, २१३२/२०२३, २०९८–२१०५/२०२३, २१५०/२०२३, २१३८/२०२३,
२१४३/२०२३, २११९/२०२३, २१४१/२०२३, २१२२/२०२३, २११४–२११७/२०२३, २११३/२०२३,
२१२१/२०२३, २१५७/२०२३, २१२०/२०२३ र २१४९/२०२३ (जम्मा ८० मुद्दाहरू) यी सबै पुनरावेदनहरूमा मुद्दा पहिलो श्रेणीसँग सम्बन्धित छ, तथापि उच्च अदालतमा मूल रिट पेटिसनरहरूले ऐन, १८९४ अन्तर्गत अधिग्रहण/अधिग्रहणका कार्यवाहीहरूको चुनौती दिएका थिए, जुन ऐन, २०१३ लागू हुनुभन्दा धेरै अगाडि नै दायर गरिएका थिए र ऐन, २०१३ को धारा २४(२) अन्तर्गत अधिग्रहण समाप्त हुने आधारमा

सहायताका लागि संशोधन निवेदनहरू पेश गरेका थिए कि न त सम्पत्तिको कब्जा लिइएको थियो न त क्षतिपूर्ति नै भुक्तानी गरिएको वा बुझाइएको थियो। अन्य आधारहरूमा रिट निवेदनहरू गुणात्मक रूपमा निर्णय नगरी, विशेष गरी ऐन, १८९४ अन्तर्गत अधिग्रहण/अधिग्रहणका कारवाहीहरूलाई चुनौती दिइएका आधारहरूमा, यस अदालतको पुणे नगर निगमविरुद्ध हरकचन्द मिसिरमल सोलंकी मामिलामा भएको निर्णय मात्र (२०१४) ३ एससीसी १८३ मा भर परेर, उच्च अदालतले रिट निवेदनहरू स्वीकार गरेको छ र प्रश्नगत जग्गाहरूको अधिग्रहण ऐन, २०१३ को धारा २४(२) अनुसार समाप्त भइसकेको घोषणा गरेको छ।

देवानी अपील नं. २१३५-२१३६/२०२३, २१४२/२०२३, २१३९/२०२३, २१२८/
२०२३, २१२७/२०२३, २१५५/२०२३, २१५६/२०२३, २१५४/२०२३, २१५१/२०२३, २१३७/
२०२३, २११८/२०२३, २१२४/२०२३, २१२३/२०२३, २१२५/२०२३ र २१११२/२०२३ (कुल
१५ मुद्दाहरू)।

३. यी सबै पुनरावेदनहरू अर्को श्रेणीमा पर्दछन्, अर्थात् जहाँ ऐन, २०१३ को धारा २४(२) अन्तर्गत मात्र राहत माग गरिएको थियो, उच्च अदालतले उक्त रिट निवेदनहरू स्वीकार गरेको छ र यस अदालतको पुणे नगर निगम मामिलाको निर्णयमा आधारित भएर मात्र पुणे नगर निगम (माथि) प्रश्नगत जग्गाहरूको अधिग्रहण ऐन, २०१३ को धारा २४(२) अनुसार समाप्त भइसकेको घोषणा गरेको छ। ३. जहाँसम्म उच्च अदालतद्वारा जारी गरिएको ऐन, २०१३ को धारा २४(२) अन्तर्गत प्रश्नगत जग्गाहरूको अधिग्रहण समाप्त भइसकेको घोषणा गरिएको आदेश र फैसलाहरूको सरोकार छ, संविधान पीठको इन्दौर विकास प्राधिकरणविरुद्ध मनोहरलाल र अन्य, रिपोर्टेड इन (२०२०) ८ एससीसी १२९ को मामिलामा भएको निर्णयको दृष्टिकोणबाट, जुन रिट निवेदनहरू मात्र यस्तो राहतको लागि दायर गरिएका थिए र जुन ऐन, २०१३ लागू भएपछि दायर गरिएका थिए, उच्च अदालतद्वारा ऐन, २०१३ को धारा २४(२) अन्तर्गत राहत प्रदान गरिएका आदेश र फैसलाहरू गैरकानूनी छन्।

केही मुद्दाहरूमा, मूल रिट पेटिसनरहरूको तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान् कानून व्यवसायीहरूले जसका रिट निवेदनहरू खारेज गरिएका छन्, उहाँहरूको बहसमा भनिएको छ कि कब्जाको

प्रतिवेदन प्रस्तुत नगरिएकाले उनीहरूले आफ्ना मुद्दामा वास्तविक भौतिक कब्जा लिइएको होइन भनी विवाद गरेका छन्। तथापि, अधिग्रहण गर्ने निकाय/लाभग्राहीद्वारा गरिएको विशिष्ट अडान र यस अदालतको इन्दौर विकास प्राधिकरण (माथि) को मामिलामा प्रतिपादित कानूनको दृष्टिकोणबाट, केही मूल रिट पेटिसनरहरूको तर्फबाट रहेको यो बहस स्वीकार्य छैन कि कब्जाको प्रतिवेदन अभिलेखमा राखिएको थिएन र त्यसैले वास्तविक कब्जा लिइएको थिएन।

४. सीडब्ल्यूपी नं. ४०१५/२००६ र अन्य सम्बन्धित रिट निवेदनहरूका सम्बन्धित मूल रिट पेटिसनरहरू – उच्च अदालतद्वारा सीडब्ल्यूपी नं. ४०१५/२००६ मा जारी गरिएका आक्षेपित फैसला र आदेशहरूबाट उत्पन्न देवानी पुनरावेदनहरूमा प्रतिवादीहरूका तर्फबाट बहस प्रस्तुत गर्नुहुने विद्वान् वकिलहरूले, यस अदालतको इन्दौर विकास प्राधिकरण (सुप्रिम) को मामिलामा प्रतिपादित कानूनको दृष्टिकोणबाट, उच्च अदालतद्वारा ऐन, २०१३ को धारा २४(२) अन्तर्गत राहत प्रदान गरिएका आदेश र फैसलाहरू निरर्थक छन् भनी निष्पक्ष रूपमा स्वीकार गरेका छन्। तर, निवेदन गरिएको छ कि किनभने उच्च अदालतले ऐन, १८९४ अन्तर्गत अधिग्रहण/अधिग्रहणका कार्यवाहीहरूलाई चुनौती दिने अन्य आधारहरूको गुणात्मक रूपमा विचार गरेको छैन, जुन रिट निवेदनहरूको विषयवस्तु थिए र मात्र ऐन, २०१३ को धारा २४(२) अन्तर्गत कथित समाप्तिको आधारमा रिट निवेदनहरूको निपटारा गरेको छ, मुद्दाहरूलाई उच्च अदालतमा पठाउन आवश्यक छ ताकि अन्य आधारहरू अर्थात् ऐन, १८९४ अन्तर्गत अधिग्रहण/अधिग्रहणका कार्यवाहीहरूको चुनौतीको आधारमा रिट निवेदनहरूलाई विचार गर्न सकिन्छ। तथापि, एचएसआईआईडीसी र हरियाणा राज्यको तर्फबाट यो बहस छ कि जब जग्गावालाहरू/रिट पेटिसनरहरूको सम्बन्धमा प्रश्नगत जग्गाको कब्जा पहिल्यै लिइसकिएको छ र क्षतिपूर्ति पनि भुक्तानी/जम्मा गरिसकिएको छ, ऐन, १८९४ अन्तर्गतको अधिग्रहण/अधिग्रहणका कार्यवाहीहरू बदर गर्न आवश्यक छैन। तथापि, उच्च अदालतले अन्य मुद्दाहरूलाई गुणात्मक रूपमा विचार गर्दा, विशेषगरी ऐन, १८९४ अन्तर्गत अधिग्रहण कार्यवाहीहरूको चुनौतीलाई ध्यानमा राख्नुपर्नेछ।

५. माथिको विचारको आधारमा र माथि उल्लिखित कारणहरूले, यस फैसलाको पैरा ३ बमोजिमका सबै देवानी पुनरावेदनहरू, जुन पंजाब र हरियाणाको उच्च अदालत, चंडीगढमा सीडब्ल्यूपी नं. ४०१५/२००६ र अन्य सम्बन्धित रिट निवेदनहरूमा जारी गरिएका

आक्षेपित संयुक्त फैसला र आदेशहरूबाट उत्पन्न छन्, स्वीकृत गरिन्छन्। उच्च अदालतद्वारा जारी गरिएका प्रश्नगत जग्गाहरूको अधिग्रहण ऐन, २०१३ को धारा २४(२) अन्तर्गत समाप्त भइसकेको घोषणा गरिएका आदेश र फैसलाहरू बदर र सेट-एसाइड गरिएका छन्। तथापि, मुद्दाहरू ऐन, २०१३ को धारा २४(२) को प्रयोज्यताबाहेक अन्य मुद्दाहरूमा कानून र आफ्नै गुणको आधारमा मुख्य रिट निवेदनहरूको नयाँ सुनुवाइ गर्न उच्च अदालतमा फिर्ता पठाइएको छ। हामी उच्च अदालतलाई यस आदेशको प्राप्तिको मितिबाट नौ महिनाभित्र र अवश्य नै छिटोभन्दा छिटो रिट निवेदनहरूको अन्तिम सुनुवाइ गरी निस्पटारा गर्न अनुरोध गर्दछौं। सम्बन्धित पक्षहरूलाई उपलब्ध सबै दावाहरू र प्रतिरक्षाहरू खुला छन् र उच्च अदालतले कानून र आफ्नै गुणको आधारमा विचार गर्न सक्छ (ऐन, २०१३ को धारा २४(२) को प्रयोज्यताको बहसबाहेक)।

६. जहाँसम्म यस फैसलाको पैरा ४ मा उल्लेखित गरिएका देवानी अपीलहरू सम्बन्धित छन्, यी सबै अपीलहरू स्वीकृत गरिएका छन्। उच्च अदालतबाट प्रश्नमा भएको जमिनको सम्बन्धमा ऐन, २०१३ को धारा २४(२) अन्तर्गत अधिग्रहण समाप्त भइसकेको घोषणा गरी गरिएका आलोचित फैसला र आदेशहरू यसद्वारा बदर गरिएका छन्। उच्च अदालतले अवलोकन र निष्कर्ष गरेअनुसार त्यस्ता मामिलाहरूमा पनि अधिग्रहण समाप्त भइसकेको मानिने छैन।

७. वर्तमान अपीलहरू माथिको अनुसार निपटान गरिएका छन्।

दिव्या पाण्डे
अपीलहरू निपटान गरिएको।
(अभिषेक अग्निहोत्री र रूपांशी विरांग, एलसीआरएको सहयोगमा)